

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โดยที่การจัดรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียนได้จัดขึ้นเพื่อสนองพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีกระแสพระราชดำริสแกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ม.ล.ปิ่น มาลากุล) เมื่อ พ.ศ.2506 ว่า กระทรวงศึกษาธิการควรพิจารณาจัดรางวัลแก่นักเรียนซึ่งเรียนดี ประพฤติดี และโรงเรียนที่จัดการศึกษาดี กระทรวงศึกษาธิการสำนักในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าฯ จึงได้ดำเนินการสนองตามกระแสพระราชปณิธานและได้วางระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียนเพื่อถือปฏิบัติมาตลอด นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2507 และกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียน พ.ศ.2531 ซึ่งเป็นระเบียบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ตามหมวดที่ 2 ว่าด้วย "รางวัลพระราชทานแก่โรงเรียน" (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียน พ.ศ.2531)

ข้อ 8 ได้กล่าวว่า ให้มีรางวัลพระราชทานแก่โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยแบ่งออกตามเขตการศึกษา ส่วนลักษณะจำนวนรางวัลและการจำแนกขนาด และประเภทของโรงเรียนให้เป็นไปตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อ 9 ได้กล่าวว่า โรงเรียนที่มีสิทธิ์จะได้รับรางวัลพระราชทานต้องจัดการศึกษาได้มาตรฐานดีเด่นในด้านต่อไปนี้

- 9.1 ผลการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน
- 9.2 งานด้านวิชาการ
- 9.3 งานด้านธุรการ ปกครอง และบริการ

9.4 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือประชาชน

9.5 ผลงานที่สนองจุดประสงค์เฉพาะหรือกิจกรรมดีเด่น

จากสภาพการดำเนินงานของการจัดคัดเลือกโรงเรียนให้ได้รับรางวัลพระราชทาน นั้น ย่อมเป็นที่ตระหนักโดยทั่วกันว่า โรงเรียนใดที่ได้รับรางวัลพระราชทานจะต้องมีการจัดการศึกษาได้มาตรฐานดีเด่น ในเขตการศึกษา 11 มีโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน อยู่หลายโรงเรียน แสดงว่า โรงเรียนเหล่านั้นมีการจัดการศึกษาได้มาตรฐานดีเด่น และสามารถเป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่า โรงเรียนเหล่านั้นย่อมจะมีระบบการบริหารงานที่ดี และในระบบการบริหารงานที่ดีนั้น ก็เป็นที่น่าเชื่อถือได้ว่า การทำงานคงจะมีการวางแผนที่เป็นระบบ เพื่อใช้ในการดำเนินงานบริหารโรงเรียน จึงคิดว่าน่าจะมีการวิจัยระบบงานวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานขึ้นมา ผลการวิจัยครั้งนี้จะให้ความรู้เรื่องระบบงานวางแผนและจะเป็นข้อมูลที่น่าไปเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและปรับปรุงการวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบงานวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน เขตการศึกษา 11

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตที่สำคัญ ดังนี้

1. จะศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ในเขตการศึกษา 11 จำนวน 5 โรงเรียน
2. จะศึกษาเฉพาะระบบงานวางแผนในปัจจุบัน เท่านั้น
3. ระบบงานวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานจะครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ ๆ ดังนี้
  - 3.1 การจัดองค์การบริหารและการวางแผนของโรงเรียน
  - 3.2 การเตรียมการสำหรับการวางแผน
  - 3.3 การจัดทำแผน

- 3.4 การนำแผนการจัดทำแผนไปปฏิบัติ
- 3.5 การติดตาม การควบคุม และการประเมินผล
- 3.6 การทบทวน ปรับแผน หรือจัดทำแผนใหม่
- 3.7 ปัญหาและอุปสรรคของระบบงานวางแผนในโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียน ตั้งแต่ พ.ศ. 2522 - 2525 ในเขตการศึกษา 11 ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง 1) โรงเรียนลิรินธร จังหวัดสุรินทร์ 2) โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย จังหวัดศรีสะเกษ 3) โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ 4) โรงเรียนสุนารีวิทยา จังหวัดนครราชสีมา และ 5) โรงเรียนสตรีชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
2. หัวหน้าสถานศึกษา หมายถึง อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว
3. ผู้ช่วยหัวหน้าสถานศึกษา หมายถึง ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว
4. หัวหน้างาน หมายถึง หัวหน้างานแผนงาน หรือรักษาการในตำแหน่งดังกล่าว

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. เป็นแนวทางให้กรมสามัญศึกษาได้ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางให้กรมสามัญศึกษาสามารถกำหนดแผนปฏิบัติงานในหน้าที่และ/หรือความรับผิดชอบของหน่วยงานวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

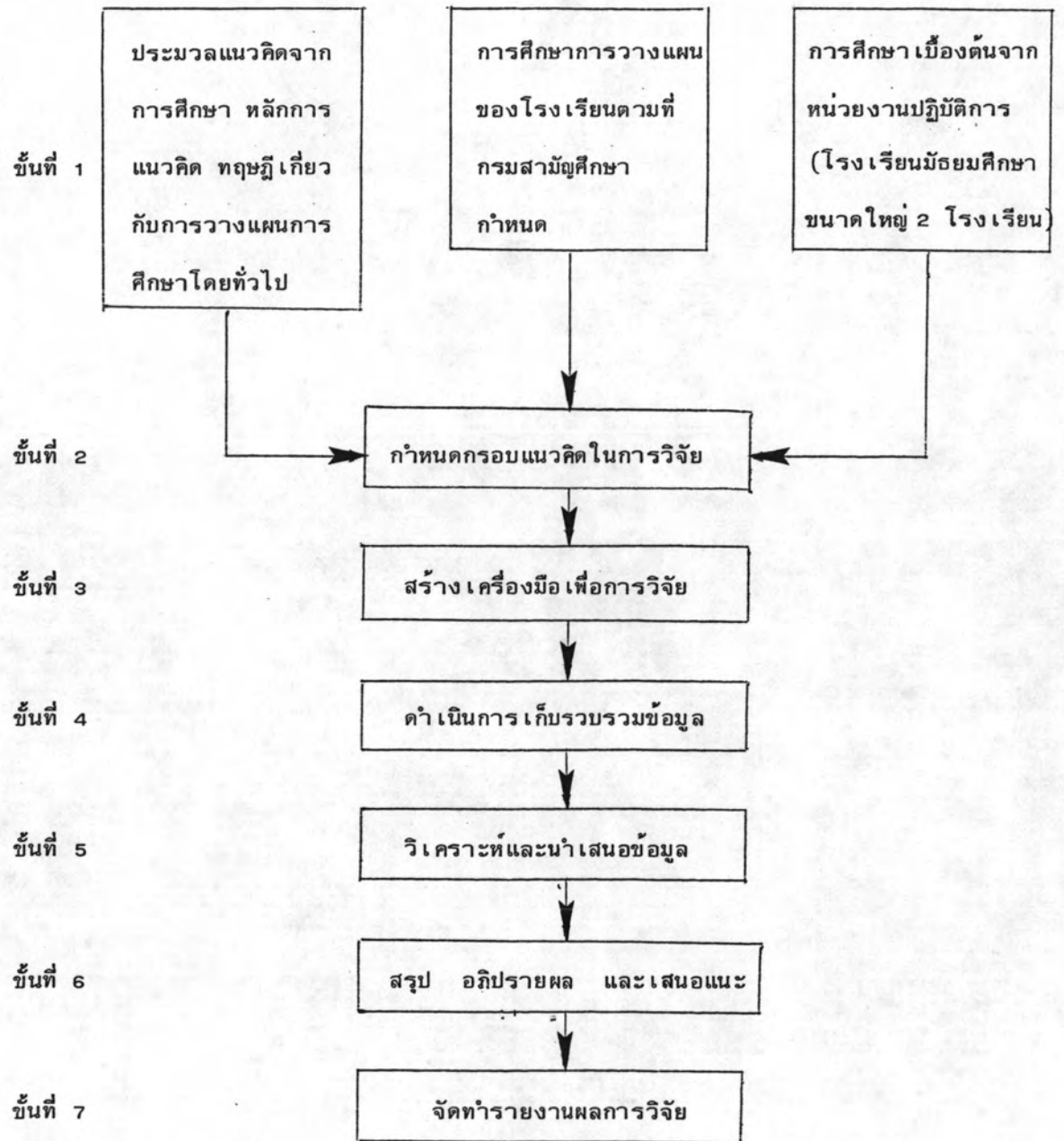
3. เป็นแนวทางให้โรงเรียนมัธยมศึกษาปรับปรุงระบบงานวางแผนของโรงเรียนให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. เป็นแนวทางสำหรับเตรียมโครงการพัฒนา ผู้ที่จะทำหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน และผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับระบบการวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการปฏิบัติ เป็น 7 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงโครงสร้างของการวิจัยในครั้งนี้ จะประกอบไปด้วยการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการวิจัย โดยการสำรวจ รวบรวมขั้นต้น เพื่อกำหนดกรอบของแนวความคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- 1) สำรวจ รวบรวม และศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ของการวางแผน การวางแผนการศึกษา การวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจาก เอกสารต่าง ๆ
- 2) สัมภาษณ์เบื้องต้นจากหน่วยงานปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดองค์กรการบริหาร และการวางแผนของโรงเรียน สภาพปัจจุบันและปัญหาของการวิเคราะห์วิธีการทำงานในการจัดทำแผน และการบริหารแผน โดยสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนจักรราชวิทยา จังหวัดนครราชสีมา และหัวหน้างานแผนงานโรงเรียนพุแควิทยา จังหวัดสระบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ ในการทำงานแผนงาน ซึ่งจะนำไปใช้เป็นแนวในการกำหนดกรอบแนวคิดข้อความสำหรับการวิจัย ในครั้งนี้ให้สมบูรณ์ต่อไป

ขั้นที่ 2 การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมเรื่อง สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การจัดองค์กรการบริหารและงานวางแผนของโรงเรียน
- 2) การเตรียมการสำหรับการวางแผน
- 3) การจัดทำแผน
- 4) การนำแผนการจัดทำแผนไปปฏิบัติ
- 5) การติดตาม การควบคุม และการประเมินผลการจัดทำแผน
- 6) การทบทวน ปรับแผน หรือจัดทำแผนใหม่
- 7) ปัญหาและอุปสรรคของระบบงานวางแผนในโรงเรียน

ขั้นที่ 3 เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และแบบหรือแนวการศึกษาเอกสาร

ขั้นที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลใน ลักษณะการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) จากโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ได้รับ รางวัลพระราชทาน จำนวน 5 โรงเรียน ในเขตการศึกษา 11 ซึ่งเลือกมาจากจำนวนทั้งหมด

7 โรงเรียน คือ จากจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสุรินทร์ รวมเป็นโรงเรียนที่อยู่ในข่ายของการศึกษา เฉพาะกรณีครั้งนี้ทั้งสิ้น 5 โรงเรียน (ดูรายละเอียดรายชื่อโรงเรียนในภาคผนวก ก หน้า 217)

ประชากรที่ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย หัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่งทั้งหมด ผู้ช่วยหัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่งทั้งหมด จำนวน 20 คน และหัวหน้างานแผนงานของแต่ละโรงเรียนอีกเป็นจำนวนทั้งหมด 5 คน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน ข้อมูลอีกส่วนหนึ่ง เก็บรวบรวมจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งอยู่ในโครงการศึกษานี้ทั้งหมด ประกอบด้วย (1) เอกสารที่ได้รับจากกรมสามัญศึกษา หรือ คณะกรรมการสามัญศึกษาจังหวัดให้มา และเอกสารที่โรงเรียนจัดทำมาเพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนของโรงเรียน (2) เอกสารที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเอง และ (3) ผลงานที่ได้จากการวางแผน/ประเมินผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด เป็นรายการณ์แต่ละโรงเรียนจนครบทุกโรงเรียน

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา ขั้นตอน วิธีการ แนวปฏิบัติ ปัญหา แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปของการพรรณนาความแบบความเรียง รายงานเป็นรายการณ์แต่ละโรงเรียน

ขั้นที่ 6 การสรุปอภิปรายและเสนอแนะ

1) การสรุปผลการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ จะสรุปผลการวิจัยเป็นรายการณ์ของแต่ละโรงเรียน และผลสรุปรวมระบบงานวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน เขตการศึกษา 11 ตามขอบเขตของการวิจัย

2) การอภิปรายและข้อเสนอแนะ หลังจากได้สรุปผลรวมระบบงานวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน เขตการศึกษา 11 ตามขอบเขตของการวิจัยแต่ละเรื่องแล้ว จะอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติ จากนั้นจะเป็นการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ขั้นที่ 7 การเสนอรายงานการวิจัย

เค้าโครงของรายงาน รายงานการวิจัยนี้จะประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงความสำคัญของแผนและการวางแผน การวางแผนกับการบริหาร ขั้นตอนที่สำคัญในการวางแผนโดยทั่วไป การวางแผนในโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ระบบการวางแผนขององค์การ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวถึง ผลการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับระบบงานวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน เขตการศึกษา 11

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ